

Gemeentebreed

Hoe krijgen we ‘de goeie dominee’?

M.H. Sliggers

Het werd vanuit de gemeente opgegeven voor de voorbede: of ik wilde bidden ‘om een goeie dominee’. De kerkenraad was vastgelopen bij het beroepingswerk. Aan de gemeente werd opnieuw gevraagd om namen op te geven van predikanten die in aanmerking komen voor een beroep. Dus alle reden om te bidden om ‘een goeie dominee’, vond de broeder die dit opgaf.

Maar ja, wat is ‘een goeie dominee’? Is die overal goed in? Goed in preken, in catechisatie geven, in pastor zijn, in leiding geven aan de kerkenraad, in alles?

En als zo’n dominee al bestaat, is hij dan de man die deze gemeente hebben moet? Past hij hier, omdat hij in alles een kei is?

Volgens mij hebben ze hier ‘dé goeie dominee’ nodig. De goeie omdat die bij hen past. Dat heb ik dan ook in de voorbede aan de Here gevraagd.

Hoe je het wendt of keert, het gaat er toch om dat de gemeente de dominee ontvangt die goed bij haar past? De kerkenraad beroept niet zomaar elke predikant. Ook niet elke ‘goeie’. Gekeken wordt wel degelijk of hij ook geschikt is voor hier. Je hebt nu eenmaal te maken met verschil in karakter, in geduld en tact, in meeleven en in veel meer. Onze onvolmaaktheid, ook bij predikanten, kan voor fricties zorgen, voor spanningsvelden in de gemeente, die niemand meer kan beheersen. Niet dat dat altijd aan de dominee ligt. Nee, ook een gemeente kan soms niet geschikt zijn voor een bepaalde dominee. Helaas hebben we in de kerken te veel voorbeelden van dat soort situaties.

Ben je bij kennismaking er niet zeker van dat de predikant hier passen zal, dan moet je je ernstig afvragen of je hem wel moet beroepen. Hij is voor ons toch niet de ‘goeie’ dominee.

Zakelijk

Hier moest ik aan denken, toen ds. G. Zomer in *Nader Bekeken* van november vorig jaar reageerde op een advertentie waarin een warme dominee wordt gezocht. Een predikant ‘met een warme uitstraling en een luisterend oor vanuit een persoonlijk geloof’. De verwondering en de reactie van ds. Zomer kon ik helemaal delen.

Toch dacht ik bij mezelf: waarom laat een gemeente, een kerkenraad, op deze manier weten op zoek te zijn naar een ‘warme’ dominee? Een volop betrokken predikant? Was hun vorige dat ook en willen zij graag weer zo iemand? Of was die predikant misschien juist geen warme dominee en te weinig betrokken? Zijn ze daarin soms teleurgesteld en willen ze het nu anders?

Dat laatste zou namelijk best kunnen. Het predikantswerk is een stuk zakelijker geworden. Zoals we destijds dominee waren, kun je het van een predikant in de complexe wereld en kerk anno 2010 niet meer vergen. Of je dat van de dominees toen wel kon vergen, laat ik nu maar in het midden. Maar ’t is waar, we leven in de wereld van 2010. We willen uitgebalanceerde, strakke organisaties met goed management. Ondernemingen moeten zo efficiënt mogelijk kunnen functioneren.

Van de kerk als ‘onderneming’ vinden we dat ook. Daarom hebben we de arbeidssituatie van predikanten op de helling getrokken. In profielen hebben we weloverwogen vastgelegd wat je van een predikant mag verwachten als het gaat om zijn takenpakket, duur van zijn werkweek,

zijn werktijden, zijn beschikbaar zijn etc. Ook moet hij voldoende vrij zijn en zich kunnen ontspannen.*

Warmteverlies

Op zakelijk zijn is natuurlijk niets tegen. Integendeel. Maar wat volgens mij dreigt, is verlies aan warmte in het pastoraat. Stel je voor: je belt de dominee en vraagt hem – als hij al zelf de telefoon opneemt en niet het antwoordapparaat erop gezet heeft – of hij eens langs wil komen voor ziekenbezoek. En je krijgt dan te horen dat je niet bij hem maar bij de wijkouderling moet zijn, want die is daarvoor. Zo staat het in het jaarboekje. Kijk maar na. De dominee vraagt verder nergens naar en wenst je het allerbeste. Einde gesprek. Werkt dat niet als een koude douche?

Of je vraagt de dominee of je met je vriend die van buiten de kerk komt en belangstellend is, samen eens een gesprek met hem mag hebben. De dominee verwijst je echter meteen door naar de wijkouderling, want die is voor jou het aanspreekpunt. De ouderling blijkt evenwel een drukbezet man te zijn. Drukke baan, nooit thuis, bellen en e-mailen leveren geen reactie op. Gelukkig, eindelijk contact. Een gesprek? Prima, maar voor de eerste drie maanden zit zijn agenda vol en heeft hij echt geen tijd... Terug naar de dominee lukt niet. Hoe voel je je dan?

Bij dit soort dingen – die gebeuren! – vraag je je af: is hier niet bij de dominee als pastor een hoop warmte verloren gegaan? Staat dit soms op de achtergrond van die merkwaardige advertentie?

In onze zakelijkheid kunnen we doorschieten. We ontsporen en gemeenteleden lopen verwondingen op. Moet zakelijkheid in het pastoraat werkelijk tot warmteverlies leiden? Nee toch zeker?

Honkvast

De bewuste advertentie legt wellicht nog een ander probleem bloot. Als ik wel eens aan kerkenraden die aan het beroepen zijn, vraag hoe het gaat, dan krijg ik meestal sombere verhalen te horen.

Met inbreng van de gemeente is zorgvuldig een groslijst samengesteld van predikanten die voor een beroep in aanmerking komen. Maar door zo'n lijstje zijn ze snel heen: de ene predikant zegt uit zijn gemeente niet weg te kunnen, de ander zegt het niet te willen, een derde heeft met de kerkenraad de afspraak gemaakt om voorlopig geen beroep in overweging te nemen. Kortom, menige beroepende kerkenraad krijgt gewoon de kans niet om over een beroep te spreken. Predikanten zijn bij voorbaat honkvast.

Waardoor zou dat komen?, vraag je je dan af. Heeft het te maken met een onderwaardering van het kerkverband? Onze(!) predikanten zijn weliswaar elk afzonderlijk aan een gemeente verbonden, maar zij staan toch ook ten dienste van onze gezamenlijke kerken in het kerkverband? Als dominee ben je juist via het kerkverband in je gemeente terechtgekomen. Je kunt dan ook niet met de rug naar de rest toe gaan staan. Een beroepingscommissie kun je niet afschepen met 'ik kan niet', 'ik wil niet', of 'ik heb een afspraak met mijn kerkenraad'.

Ik denk dat een beroepende kerkenraad zich ook niet moet laten afschepen. Of er moet werkelijk een doorslaggevende reden zijn voor een predikant waarom hij op dit moment geen beroep kan overwegen. Daarvoor kan een telefoontje vooraf dan goed zijn.

Een praktisch bezwaar is misschien dat een dominee in een eigen huis woont. Hij heeft het bij zijn komst gekocht. En dan ineens binnen een halfjaar je huis moeten verkopen en ergens anders weer een huis moeten aankopen, dat maakt het aannemen van een beroep wel wat lastig. Toch hoort dit geen belemmering te vormen bij het beroepingswerk.

Solliciteren?

Kunnen onze predikanten niet beter solliciteren zoals bovengenoemde advertentie wil? Dat zou het voor een kerkenraad een stuk makkelijker maken om de ‘goeie’ dominee te krijgen. Het zou ook een stuk sneller gaan. Je weet precies welke predikanten uit hun gemeente weg willen. En dan graag naar jouw gemeente. Je kunt aan de hand van de brieven meteen selecteren wie wel en wie niet in aanmerking komt. Je nodigt uit voor een gesprek, voor een preekbeurt, voor nog eens een gesprek en een kennismaking met de gemeente, je regelt de financiële zaken en de benoeming kan volgen. Een beroepingsprocedure is omslachtiger en duurt veel langer. En de kerkorde is daar wel op aan te passen.

Ambt

Toch moeten we die kant niet op. Als dominee heb je namelijk geen baan, maar een dienst. ‘Ambt’ wil zeggen dat God je in zijn bijzondere dienst heeft genomen. Daar gaat de eerste vraag over bij de bevestiging in het ambt. Solliciteren doe je naar een baan, en ben je daarop uitgekeken, dan kun je ontslag nemen en naar een andere baan solliciteren. Jij bent werknemer en je beslist zelf of je van werkgever wilt veranderen.

Voor een predikant ligt dat anders: je hebt een dienst voor het leven. Een dienst aan God. Een dominee is geen werknemer, kerkenraad en gemeente zijn geen werkgever.

Ben je geroepen volgens de regel van art. 5 van de kerkorde, dan heb je je voor het leven aan de kerkelijke dienst verbonden. Je bent door God als je Opdrachtgever in die dienst genomen.

Zomaar ontslag nemen zit er dan ook niet in, zeggen we in art. 15 van de kerkorde. Je kunt wel van je ambt ontheven worden en overgaan tot een andere levensstaat, maar dan moeten daar wel ‘gewichtige’, zeg maar doorslaggevende, redenen voor zijn.

Beroepen worden naar een andere kerk in hetzelfde kerkverband behoort tot de mogelijkheden. God kan een predikant op een andere plek of voor een bijzondere taak (art.12 KO) inzetten voor dezelfde levenslange dienst.

Soms is van gemeente veranderen ook best goed. Een nieuwe start kan voor zowel predikant als gemeente verfrissend zijn. Soms is het zelfs wenselijk. Om bijvoorbeeld een losmaking te voorkomen. Van je gemeente losgemaakt worden is voor een predikant wrang en wreed. Hij wordt in feite buiten de deur gezet en beroepbaar gesteld. Maar een beroep komt er zelden. Alles zullen we daarom in het werk moeten stellen om het nooit tot een losmaking te laten komen!

Zou je evenwel nooit naar een andere gemeente beroepen worden, dan blijf je daar waar God je geplaatst heeft, voor het leven aan de dienst verbonden. Dat is inherent aan het ambt.

Solliciteren omdat je weg wilt, past daar niet in.

Respect

Mijn inziens gaat het hier om respect voor het ambt. Meer nog voor God, die door middel van het ambt voor zijn gemeente zorgt. Aan een predikant wordt opgedragen en toevertrouwd dat hij onderherder is van de Goede Herder en Hem zal vertonen in zijn pastoraat.

Respect mag van ons allemaal gevraagd worden: van gemeente en kerkenraad, en ook van de predikanten zelf. Daarom ga je niet solliciteren, omdat je op je gemeente uitgekeken bent. En een kerkenraad moet predikanten niet oproepen om zoiets te doen.

Het getuigt evenmin van respect, wanneer een dominee een beroepingscommissie zomaar afscheept en wegstuurt. Het is goed om zorgvuldig met elkaar om te gaan: predikanten met beroepende kerkenraden en kerkenraden met beroepbare predikanten.

Eigen afwegingen

Mag je dan geen eigen afwegingen maken? Uiteraard wel. God roept onze predikanten niet op dezelfde manier zoals Hij de profeten riep: rechtstreeks. Althans, dat is niet wat je verwachten moet. Via gebed en onderling overleg komt een beroep tot stand. De kerkenraad betreft de gemeente erin. Soms wordt in gesprekken op een 'goeie' predikant de aandacht gevestigd. Een beroepen predikant bidt, maar overlegt ook met zijn kerkenraad, met zijn echtgenote en zijn gezin. Hij zet de voors en de tegens op een rij, en weegt ze tegen elkaar af. Zo kan hij over zijn beroep uiteindelijk met overtuiging een beslissing nemen. En in een situatie van grote spanningen zoek je toch met elkaar naar een goede oplossing?

Soms sturen we zelfs. Met de hulp van deputaten Dienst en Recht wordt wel eens van dominee 'geruild': twee gemeenten spreken af elkaars predikant te beroepen. Daar kan een aannemelijke reden voor zijn. En in zo'n situatie worden de predikanten dan beroepen.

Terecht, we erkennen dat de beide dominees langs deze weg in hun nieuwe gemeente geroepen zijn door God en niet door deputaten Dienst en Recht.

Bij elke bevestiging klinkt de overtuiging dat '*God zelf u door zijn gemeente tot deze heilige dienst geroepen heeft*'. Eigen afwegingen van alle betrokkenen spelen naast intensief gebed een onmisbare rol om 'de goeie dominee' te krijgen.

Noot:

* Deputaten Dienst en Recht maken in hun rapportage aan de Generale Synode van Zwolle-Zuid 2008 interessante opmerkingen over de ambtsopvatting en wat naar hun mening daarin veranderd zou moeten worden. In de *Acta* is te lezen wat de synode daarop geantwoord heeft.